

Милош СТАНИЋ *

УДК 342.721(4-672EU)

Институт за упоредно право,
Београд

DOI: <https://doi.org/10.22182/apdn.12021.3>

Прегледни рад

ИЗБОР ЧЛАНОВА НАДЗОРНОГ ОРГАНА ЗА ЗАШТИТУ ЛИЧНИХ ПОДАТАКА КАО ГАРАНТИЈА НЕЗАВИСНОСТИ НА ПРИМЕРУ ЧЕТИРИ ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ **

Сажетак

Развој информационо-комуникационих технологија је условио неопходност стварања адекватног правног оквира, који ће омогућити заштиту личних података. Један од неизоставних елемената ваљаног правног оквира у овој области је стварање независног надзорног органа за заштиту личних података. У овом чланку ће се коришћењем упоредноправног метода, на примеру четири европске земље¹, које су биле чланице некадашњег комунистичког блока, а сада су чланице Европске уније, испитивати одређена правна решења која су усмерена ка достизању независности ових тела, а које се тичу избора њихових чланова. Акцент ће бити на проучавању две групе норми. Прва су оне којима се постиже функционална независност, кроз поступке кандидовања и именовања. Друга су оне којима се обезбеђује да најбољи, најквалитетнији кадрови буду изабрани и да се кроз стручност долази како како до независности, тако и до самосталности. Циљ је и

* Аутор је научни сарадник на Институту за упоредно право у Београду. Електронска адреса аутора: m.stanic@iur.rs

Овај рад је настао као резултат рада на пројекту Српско и европско право-упоређивање и усаглашавање (Ев. број 179031) који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Рад представља логичку целину са радом аутора „Поступак избора чланова независног надзорног органа за заштиту личних података као гаранција њихове независности - пример пет европских земаља“, у зборнику: *Заштита података о личности у Србији*, (приредили: Драган Прља, Стефан Андоновић), Институт за упоредно право, Београд, 2020.

¹ Реч је о Словачкој, Чешкој, Летонији и Литванији.

утврђивање неких њихових заједничких карактеристика. Разуме се, аутор даје и одговарајућа критичка разматрања.

Кључне речи: право на заштиту података о личности, надзорни орган за заштиту личних података, начин избора чланова, независност.

1. УВОД

На почетку, кренућемо од дефиниције правне заштите личних података за коју се вели да је „процес доношења и примене општих и посебних правних норми које подразумевају техничка и организациона правила и успостављање правних механизма и средстава у циљу заштите личних података. Заштита личних података представља релативно нову област правног регулисања, која је развијана паралелно са развојем информационо-комуникационих технологија“.² Са једне стране, развој наведених технологија је донео бројне користи. Опет, са друге стране, њиме је узрокован можда и неслућени раст количине података о готово свима, о онима који то желе или који то не желе, те се сада суочавамо са чињеницом да разна физичка или правна лица прикупљају, обрађују и користе личне податке.³ Све то је изузетно опасно и самим тим и изазовно за правно регулисање, односно ствара потребу стварања одговарајућег правног оквира.

Имајући све то у виду, правни пореци нису дуго чекали па су, разуме се, почели да реагују и да регулишу дату проблематику, а теорија да је проучава.⁴ Историјски гледано, први правни акти који третирају ову материју усвајају се још 1970. године у немачкој савезној држави Хесе и њима се установљава независно тело чија је надлежност контрола законитости обраде, као и друга питања у вези са заштитом личних података. Интересантно је да

² Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2019., стр.134.

³ Alessandro Mantelero, *Personal data for decisional purposes in the age of analytics: From an individual to a collective dimension of data protection*, стр. 238, Internet, https://staff.polito.it/alessandro.mantelero/Mantelero_Personal_data_for_decisional_purposes_CLSR_2016.pdf, 04/09/2020; Андреј Дилигенски *et al.*, *Право заштите података GDPR*, Институт за упоредно право, Београд, 2018, стр. 7.

⁴ Bert-Jaap Koops, *The trouble with European data protection law*, Internet, https://is.muni.cz/el/1422/podzim2018/SOC022/um/59943709/International_Data_Privacy_Law-2014-Koops-250-61.pdf, 04/09/2020.

се помене да је Шведска прва држава у Европи која на свеобухватан и систематски начин, законским регулисањем, пружила заштиту личним подацима грађана.⁵ Такође, важно је и да се спомене да на нивоу Европске уније⁶, као наднационалне организације, постоје прописи који регулишу заштиту података о личности,⁷ те да они утичу на правне поретке држава чланица, као и оних држава које то желе да постану. У том смислу, први корак представљао је усвајање Директиве о заштити појединаца у вези са обрадом личних података и слободном кретању таквих података 1995. године.⁸

Ипак, услед чињенице да „правни систем заштите података у Европи заснован на Директиви о заштити података из 1995. године није био довољан да на адекватан начин одговори на убрзани развој технологије и многобројне начине неадекватног прикупљања и обраде података о личности“,⁹ а ради премошћавања тих проблема, на нивоу Европске уније донета је Општа уредба ЕУ, која је усвојена 2016. године, а почела је да се примењује 25. маја 2018. године.¹⁰ Њен циљ је унапређење прописа о заштити података о личности у складу са технолошким напретком,¹¹ те обезбеђење поштовање свих основних права и слобода у овој области.¹² Творци Уредбе су предвидели обавезу држава чланица да на својим територијама установе независни надзорни орган који ће се бавити питањима заштите личних података, који по својој правној природи представља тело са јавним овлашћењима које врши надзор над применом уредбе и националних прописа у вези са личним подацима,¹³ док су посебном групом чланова 51-59. Уредбе

⁵ Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, нав. дело, стр. 137-138.

⁶ Gloria Gonzalez Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Springer, Heidelberg/New York/Dordrecht/London, 2014, стр. 111-155.

⁷ Сања Прља, „Право на заштиту личних података у ЕУ“, *Страни правни живот*, бр. 2018/1, стр. 90-91.

⁸ Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, нав. дело, стр. 139.

⁹ Андреј Дилигенски *et al.*, *Право заштите података GDPR*, нав. дело, стр. 11.

¹⁰ Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, нав. дело, стр. 140.

¹¹ Дејан Ђукић, „Заштита података о личности са освртом на ново законодавство Европске уније у овој области“, *Правни записи*, бр. 1/2017, стр. 58.

¹² Nadezhda Purtova, *The law of everything. Broad concept of personal data and future of EU data protection law*, Internet, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17579961.2018.1452176?scroll=top&ne=&>, 04/09/2020; Андреј Дилигенски *et al.*, *Право заштите података GDPR*, нав. дело, стр. 11.

¹³ Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, нав. дело, стр. 254.

дефинисани су његов статус, надлежност, задаци и овлашћења.¹⁴ Сумарно гледано, а у зависности од облика у коме обављају своју делатност, постоје независни контролни органи у инокосном облику, као што је случај са повереником за информације од јавног значаја или у облику колективног органа, какав је случај са различитим агенцијама.¹⁵

2. ПРАВНИ СТАТУС НАДЗОРНИХ ОРГАНА ЗА ЗАШТИТУ ЛИЧНИХ ПОДАТАКА У ОДАБРАНИМ ЗЕМЉАМА

Када је реч о правном статусу ових тела, он се у оквиру наведених земаља одређује уз незнатне различитости. У Словачкој се Канцеларија за заштиту личних података дефинише као државно управно тело,¹⁶ које у вршењу својих надлежности делује независно¹⁷, док је чешки законодавац одредио Канцеларију за заштиту података о личности као централно управно тело,¹⁸ наглашавајући такође њено независно деловање.¹⁹ У Летонији је Државни инспекторат за податке управни орган који је под надзором Владе, који је у свом раду самосталан,²⁰ док се за литвански Државни инспекторат за заштиту података каже да се ради о институцији Владе Републике Литваније, која је независна у вршењу својих задатака.²¹ Када је реч о основној надлежности предвиђа се, разумљиво, да је њихова надлежност заштита основних права физичких лица у вези са обрадом личних података и надзор у Словачкој²² док чешки законодавац предвиђа да Канцеларија врши читав опсег заштите података предвиђених Законом.²³ Циљ рада летонског

¹⁴ Сања Прља, „Право на заштиту личних података у ЕУ“, нав. дело, стр. 96.

¹⁵ Стефан Андоновић, Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти, нав. дело, стр. 226-227; Дејан Миленковић, „Управно-процесна и други слични облици заштите права на приступ информацијама у компаративном праву“, Страни правни живот, бр. 3/2015, стр. 12.

¹⁶ Закон о заштити личних података Словачке, *Службени гласник Словачке* бр. 18/2018, чл. 80.

¹⁷ Закон о заштити личних података Словачке, *Службени гласник Словачке* бр. 18/2018, чл. 80., ст. 4.

¹⁸ Закон о обради личних података Чешке, *Службени гласник Чешке* бр. 110/2019, чл. 50.

¹⁹ Закона о обради личних података Чешке, *Службени гласник Чешке* бр. 110/2019, чл. 51. ст. 1.

²⁰ Закон о заштити личних података Летоније, *Службени гласник Летоније* бр. 132/2018, чл. 3.

²¹ Закон о правној заштити личних података Литваније, *Службени гласник Литваније* бр. 63-1479, к. 09610101STA00I-137, чл. 8.

²² Закон о заштити личних података Словачке, *Службени гласник Словачке* бр. 18/2018, чл. 80. ст. 1.

²³ Закон о обради личних података Чешке, *Службени гласник Чешке* бр. 110/2019, чл. 50. ст. 1.

Инспектората је заштита основних људских права и слобода у области заштите података,²⁴ док литвански надзире и обезбеђује примену комунитарног права ЕУ и литванског позитивног права у овој области.²⁵

Видимо да су формулације употребљене у позитивном праву ових земаља не толико различите, па се лако може извући некакав општи закључак. Дакле, то су тела, односно органи за које се углавном наглашава да су независни, односно самостални. Ипак, истовремено, лако се да уочити и да се дефинишу као државни, управни орган, односно као институција Владе у Литванији. Са тим у вези потребан је нарочит ниво опреза, јер управо овакве формулације потенцијално отварају могућност „крућења“ прокламоване независности. Делује и да су својеврсни *contradictio in adiecto*. Поврх тога, ово питање је изузетно важно и, заправо, ради се о својеврсном „претходном“ питању, пошто се у њему огледа интенција поводом постизања њиховог одређеног положаја у оквиру система. Јасно је да када је наглашено да се ради о управном органу, органу владе, постоји опасност да ова тела буду подвргнута хијерархијском односу карактеристичном за управне, односно државне органе. Свакако, то би могло да услови да од њихове прокламоване независности не остане скоро ништа, да она остане празно слово на папиру. Имајући то у виду, нужно је пружити додатне гаранције, како од независности и самосталности не би остало ништа, односно како не би заиста постали само *nuda ius*. Оне се тичу, пре свега, начина избора чланова ових тела, поступка доношења одлука у оквиру њих, као и односа са другим органима, те начином финансирања. Ми ћемо се у даљем току рада концентрисати на прву групу гаранција, које се тичу начина избора чланова ових тела. Ова група представља онај први корак, који је, разуме се, недовољан, али је истовремено и нужан приликом стварања одговарајућег правног оквира.

²⁴ Andis Burkevics, „Latvia: Draft Personal Data Processing Law“, *European Data Protection Law Review*, Lexxion, Berlin, бр. 1/2018, стр. 95-96; Чл. 3. ст. 2 Закона о заштити личних података Летоније.

²⁵ Чл. 7. Закона о правној заштити личних података Литваније.

3. НЕЗАВИСНОСТ ПРЕМА ПОЛИТИЧКИМ ВЛАСТИМА И ПОВЕЗАНИМ ПРИВАТНИМ ИНТЕРЕСИМА

3.1. Ко бира и предлаже чланове надзорних органа за заштиту личних података у одабраним земљама?

Питање независности ових тела, како у односу према другим државним органима, а ту пре свега мислимо на оне у оквиру којих се налазе носиоци политичке моћи, прати неколико међусобно повезаних и може се рећи условљених питања, као што су, ко бира, ко се бира, те ко предлаже оне који се бирају? Она су јасно постављена, али одговори на њих нису једноставни, односно једнозначни. Како би се прокламовани циљеви и испунили неопходно је и да се испуне два услова. Први, да надзорно тело буде довољно удаљено од политичких процеса, интереса и игара. Други, оно се мора удаљити и од снажних приватних интереса, који су неминовност у скоро сваком савременом друштву. Услед тога, са једне стране, у поступку одабира оних који ће вршити функције надзорног тела, неопходно је искључити оне субјекте, који би касније могли да угрозе независност регулаторних тела, то јест њихових чланова. Са друге стране, тешко је и пронаћи одговарајући орган који ће у исто време снагом свог легитимитета бити кадар да удахне исто тако снажан легитимитет и телу које бира, а да у себи орган који бира не садржи барем некакву политичку примесу, односно обојеност.²⁶

Но, чињеница је да морамо да будемо реални и свесни да политичке утицаје и није могуће потпуно избећи у савремено доба. Штавише, то не би ни било пожељно, баш због структуре савремених демократских друштава, која не могу да постоје без политичких процеса, али и без интереса појединаца и групација који се баве одређеном делатношћу. Политичари су неопходни ради пружања подршке у раду, али, разуме се, у оквирима дозвољених правила игре. Истовремено, нужно је и да се у што широј мери задовоље интереси и „вандржавног“ сектора, како би и одатле дошла неопходна подршка за рад независних тела.

²⁶ Милош Станић, „Тежња ка независности регулаторног тела за електронске медије: недостатак модела“, *Фондација Центар за јавно право*, стр. 7, Internet, [http://www.fcjp.ba/analyze/Milos Stanic5 Teznja_ka_nezavisnosti_regulatornog_tela_za_elektronske_medije-nedostatak_modela.pdf](http://www.fcjp.ba/analyze/Milos%20Stanic5%20Teznja_ka_nezavisnosti_regulatornog_tela_za_elektronske_medije-nedostatak_modela.pdf), 05/09/2020.

Управо услед тих потреба, долазимо и до питања о томе како бисмо могли да све те интересе узмемо у обзир, а да истовремено не нарушимо замишљену, идеалну конструкцију? Делује нам да се прави одговор налази у постојању осећаја за меру, односно у уважавању свих интереса у питању.²⁷ Другачије казано, „систем именована у колективном телу мора обезбедити да се чланови тог тела именују на основу рационалног компромиса између различитих политичких снага и других актера, или на основу пропорционалне заступљености. Процес одлучивања у том телу треба да буде организован тако да стимулише унутрашњи дијалог и коалицију чланова различитих провенијенција и политичке оријентације“.²⁸

Требало би да се испита каква су правна решења у одабраним земљама, те да се онда процени где је тај осећај у највећој могућој мери пронађен. У Словачкој Канцеларијом руководи председник, кога бира и опозива парламент, односно Национално веће на предлог Владе Словачке са мандатом у трајању од пет година, с тим што исто лице може бити бирано максимално два мандата узастопно.²⁹ У Чешкој Републици Канцеларијом руководи председник, којег именује председник Републике на предлог горњег дома парламента, Сената. Мандат председника Канцеларије траје пет година и он може бити само још једном реименован.³⁰ У Летонији Инспекторатом руководи директор, којег именује Влада на период од пет година на препоруку комисије коју такође формира Влада. Исто лице не може да буде директор Инспектората више од два узастопна мандата.³¹ У Литванији директора Инспектората именује Влада на период од четири године, која га и разрешава са те функције.³²

Видимо да, у једној одабраној земљи чланове тела за заштиту личних података бира законодавни орган, дакле, парламент. На први поглед, делује да је овакво решење лако подложно ударима критике, пошто се чини да се у том случају

²⁷ Исто, стр. 7.

²⁸ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Parameters on the Relationship between the Parliamentary Majority and the Opposition in a Democracy: a checkliš, Opinion no. 845/2016*, Strasbourg 24.06.2016., стр. 30, Internet, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)015-e, 04/09/2020](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)015-e, 04/09/2020).

²⁹ Закон о заштити личних података Словачке, чл. 82. ст. 1.

³⁰ Закон о обради личних података Чешке, чл. 52.

³¹ Закон о заштити личних података Летоније, чл. 6.

³² Закона о правној заштити личних података Литваније, чл. 9. ст. 3.

избор политизује. Ипак, са друге стране, чини се да морамо увек имати на уму да је одређен додир са политиком, као што смо навели, неизбежан, али да он не мора да буде и штетан. Изгледа да је управо код избора у оквиру парламента додир са политиком и могућност прекомерног утицаја политике и најмања. Зашто је то тако? Одговор се крије у природи парламента као органа. Прво, гледано строго формалноправно, не може се утемељено оспоравати право једног органа који је представнички и који представља све грађане да доноси овакву врсту одлука. Друго, парламент је тело које већа, и у оквиру којег се, чак и у данашње време, дискутује, како одборима тако и у пленуму. Треће, сама парламентарна правила су, јасно је, још увек снажна гаранција да се одлука неће доносити исувише лакомислено и зломислено. Четврто, у данашње време парламент је такав орган, који није она непосредна „песница“ истинске политичке моћи, већ је она „истинска“ политичка моћ измештена изван њега.³³

Такође, а на трагу свега изнетог, чини се да када законодавна функција државне власти бира, да она истовремено и не надзире са толиком будношћу и жељом да потчини све око себе својом политичком снагом. Међутим, све супротно важи за владу, за извршну функцију државне власти.³⁴ Видимо да у овим земљама владе не само да предлажу кандидате као што је случај у Словачкој, већ их и бирају у Летонији и Литванији. У том случају, неопходан је посебан опрез, пошто извршна функција државне власти, односно влада, има сасвим другу природу и начин деловања у односу на законодавну. Влада врши оперативно-политичку, делатно-политичку власт. Разумљиво је и да је утицај политике у том случају снажнији, тј. присутнији у значајнијој мери. Све то наводи на мишљење да је решење које поверава избор парламенту свакако боље, односно, да оно, другачије казано, представља далеко мање „зло“ у односу на другачија решења. Другим речима, требало бити крајње опрезан приликом давања могућности да влада не само бира, већ и предлаже кандидате, јер се и у том случају они могу изложити снажном политичком притиску.

Видели смо и да постоји решење по којем, именоване врши шеф државе, као што је то случај у Чешкој. Пре него

³³ Милош Станић, „Тежња ка независности регулаторног тела за електронске медије: недостатак модела“, нав. дело, стр. 10.

³⁴ Исто, стр. 10.

што овакво решење подвргнемо критици, требало би у обзир да узмемо три битне чињенице. Прво, позиција шефа државе у уставном систему, гледано упоредноправно, је најчешће таква да он није у толикој мери она непосредно делатна политичка власт, као што је то влада. Друго, председник, као гарант националног јединства би требало да на неке политичке процесе гледа мало „са стране и висине“ лишен пристрасности, односно партизанства. Једноставно, то је стожерна фигура и потпора ваљаног функционисања уставног механизма. Треће, када дође до тзв. „кохабитација“ тада би уметање шефа државе у процес избора могло и да доведе до „релаксирања“ потенцијалног притиска владе. Истовремено, у обзир би требало да се узме и шира слика, која се тиче и самог начина избора председника републике.³⁵ Тако, у случају да се ради о непосредном избору шефа државе, онда он суштински има исти легитимитет који има парламент, уз, разуме се, чињеницу да се ради о инокосном органу. Супротно, ако председника бира парламент, онда заправо се органу за који се може претпоставити да је под утицајем парламента, додељује могућност да именује чланове надзорног тела.³⁶

Чини се као најизбалансирана варијанта да одређени број кандидата бира парламент, од чега би један број можда бирала опозиција, или би се кандидати бирали квалификованом већином, а ради постизања равнотеже. Свакако, не би требало да влада учествује у поступку избора. Преостале чланове би могао да бира или предлаже председник или можда и одговарајућа удружења или други, друштвено битни субјекти, блиски овој материји, а све у складу са околностима. У вези са тим се и крајње оправдано вели да се „тим механизмима може обезбедити политичка неутралност тела уколико је процес одлучивања у њима конципиран тако да чланови који припадају парламентарној већини не могу да управљају сами и да, при доношењу најважнијих одлука, морају да траже савез, било са неполитичким члановима, или са члановима који припадају опозицији“.³⁷ У случају оваквих, „компромисних решења“ не би

³⁵ Милош Станић, „Тежња ка независности регулаторног тела за електронске медије: недостатак модела“, нав. дело, стр. 11.

³⁶ Вид. Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, нав. дело, стр. 255.

³⁷ European commission for democracy through law (Venice commission), *Parameters on the Relationship between the Parliamentary Majority and the Opposition in a Democracy: a checklist*, Opinion no. 845/2016, нав. дело, стр. 30.

требало да се претера, јер онда може да се добије „раздробљено“ и нејединствено тело, већ би требало пронаћи праву равнотежу. На пример, у случају да се избор или предлагање повери одговарајућим удружењима или другим друштвено важним субјектима у овој области, требало би да се води рачуна о две ствари. Прво, број чланова које они бирају би требало да буде већи од оних које бирају носиоци тзв. политичке власти. Друго, неопходно је да се одреде јасни критеријуми којим субјектима и на основу чега се поверава могућност бирања или предлагања чланова ових тела.

3.2. Како изабрати најпогодније кандидат?

Оправдано се често може чути да човек носи функцију, те је имајући то у виду најбитније да они најбољи, они најкомпетентнији, које одликује највиши степен честитости и знања на крају буду и изабрани. Претпоставка је да ће лица са таквим особинама, вршити квалитетно свој посао, што ће створити и одржати поверење јавности. Како би се све то оваплотило, најважније је имати добро саздан релевантни правни оквир. Уколико је он адекватно постављен учињен је онај нужни, први корак ка истинској, стварној независности ових тела. Дакле, неопходно је да се предвиде такви услови да заиста доведу до тога буду изабрани они најкомпетентији. Другим речима, на тај начин се „везују руке“ било коме ко би ову независност могао евентуално да угрози.³⁸

Решења су различита, те је у Словачкој, неопходно да кандидат испуњава услове за избор за посланика и да је факултетски образован са најмање две године искуства у области заштите личних података.³⁹ У Чешкој је неопходно да председник Канцеларије буде факултетски образован и то са окончаним мастер програмом са специјализацијом у области права или информатике, те да довољно течно говори енглески, немачки или француски језик и има најмање пет година искуства у области заштите личних података или људских права и основних слобода.

³⁸ Милош Станић, „Тежња ка независности регулаторног тела за електронске медије: недостатак модела“, нав. дело, стр. 10.

³⁹ Закон о заштити личних података Словачке, Чл. 82.

Уколико је кандидат стекао звање мастера у областима изван права или информатике, тада је неопходно да поседује најмање десетогодишње искуство заштите личних података или људских права и основних слобода.¹ У Летонији Влада расписује јавни конкурс за функцију директора Инспектората, утврђује услове и поступке по којима кандидати могу конкурисати, као и поступак избора и оцењивања кандидата. Одабир кандидата за функцију директора Инспектората врши посебно формирана комисија којом председава директор Државне канцеларије, која је највиши управни орган у Летонији, министар правде, омбудсман и шеф служби безбедности. Овлашћени представници не више од три удружења и фондације који делују у области људских права или заштите података учествују у избору кандидата за функцију директора Инспектората у саветодавном својству.² У Литванији директор Државног инспектората за заштиту података мора имати добру репутацију, да је дипломирани правник или магистар права (универзитетско образовање) и има педагошко искуство у трајању од најмање 10 година.³

Битно је да се обрати пажња на то да у овој области правни стандарди или некакви не толико одређени изрази, који су иначе присутни упоредноправно, нису толико присутни у ове четири земље. Практично, једино се у Литванији тражи „добра репутација“. Иначе, генерално гледано, они су у неку руку нужност, али истовремено и опасност. Слажемо се са мишљењем да је, на пример, *mutatis mutandis* „критеријум у виду правног стандарда „угледног стручњака“ постављен прилично апстрактно и оставља простор за широку дискрециону, па и политичку оцену и зависи од много фактора“,⁴ што важи и за критеријуме попут „добра репутација“. У суштини, законодавац би приликом стварања норме морао да се запита, шта заправо значи конкретни правни стандард, односно из којих се елемената конкретно састоји, то јест, шта би заиста лице требало да испуни да би се сматрало да је стандард испуњен? Након добијања одговора на то питање ваљало би у норму тај одговор прецизно

¹ Закон о обради личних података Чешке, чл. 52.

² Закон о заштити личних података Летоније, чл. 6.

³ Закон о правној заштити личних података Литваније, чл. 9. ст. 2.

⁴ Стефан Андоновић, „Анализа Регулаторног тела за електронске медије у Републици Србији“, Фондација Центар за јавно право, стр. 5, Internet, http://www.fcjp.ba/analize/Stefan_Andonovic2-Analiza_Regulatornog_tela_za_elektronske_medije_u_Republici_Srbiji.pdf, 04/09/2020.

и „преточити“, те омогућити истински објективизиран избор, без много тумачења и самим тим субјективних елемената.

Дакле, сумарно гледано чини се „да је најадекватније решење да се законом пропишу строги услови који се захтевају за руководећег или члана надзорног независног тела. Једино на тај начин се може очекивати интегритет обављања делатности и стручност у раду надзорног независног органа. Прописивањем обавезних услова попут стручности у области права и информатике и дугогодишњег рада у области заштите података и људских права, омогућавају стабилне полазне тачке за стручан и квалитетан рад ове важне институције“. ⁵ Имајући то у виду, ваљало би и да се избегну сувише „благи“ услови за избор који се тичу само тога да је потребно да лице има завршен факултет и одређени број година радног искуства, који број је ниско постављен, као што је то случај у Словачкој, у трајању од две године. Ваљало би прецизирати да би требало да се ради о озбиљнијем, вишегодишњем искуству у овој области.

4. ЗАКЉУЧАК

Очито је да правним нормама прокламовану независност надзорних органа за заштиту личних података није тако лако обезбедити у пракси. Односно, сложен је задатак да се истовремено држе ова тела подаље од политике, а опет и да се не буде предалеко од ње и да се не изгубе њени позитивни подстицаји. Наведено је да се чини да је решење у постизању праве мере, само је питање, где се она налази? Прво, када је реч о статусу ових тела, неопходно је предвидети да се ради независним регулаторним телима, те пружити и додатне гаранције ради остварења тог статуса у пракси. Друго, одређен, мањи број, кандидата, би требало да бира парламент, од чега би један број бирала опозиција или би се бирали квалификованим већинама, ради постизања некаквог баланса. Избор преосталих чланова би могао да буде препуштен одговарајућим удружењима, стручним институцијама или другим, друштвено битним субјектима, блиским овој материји, а све у складу са конкретним

⁵ Стефан Андоновић, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, стр. 256.

околностима у односној земљи. Владу би требало искључити из овог процеса, јер је непосредно делатна политичка власт и у том смислу може нарушити равнотежу. Треће, правне стандарде попут „добра репутација“ и сл. би требало избегавати, те би требало да их користи само законодавац приликом креирања правне норме, а да се у самој норми они преточе у објективне критеријуме, који се тичу, на пример, година живота, образовања, година искуства, поседовања одговарајућих знања и вештина и сл. На тај начин требало би да се добије квалитетно састављено тело, које ће радити на корист свих, а у циљу заштите личних података, насушно потребне у сваком демократском друштву.

ЛИТЕРАТУРА

Андоновић Стефан, *Заштита података у електронској јавној управи у Републици Србији – правни аспекти*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2019.

Дилигенски Андреј, Прља Драган, Церовић Дражен, *Право заштите података GDPR*, Институт за упоредно право, Београд 2018.

Букић Дејан, „Заштита података о личности са освртом на ново законодавство Европске уније у овој области“, *Правни записи*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, бр. 1/2017.

Миленковић Дејан, „Управно-процесна и други слични облици заштите права на приступ информацијама у компаративном праву“, *Страни правни живот*, Институт за упоредно право, Београд, бр. 3/2015.

Прља Сања, „Право на заштиту личних података у ЕУ“, *Страни правни живот*, Институт за упоредно право, Београд, бр. 1/2018.

Burkevics Andis, „Latvia: Draft Personal Data Processing Law“, *European Data Protection Law Review*, Lexxion, Berlin, бр. 1/2018.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Parameters on the Relationship between the*

Parliamentary Majority and the Opposition in a Democracy: a checklist, Opinion no. 845/2016, Strasbourg.

Gonzalez Fuster Gloria, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Springer, Heidelberg New York Dordrecht London, 2014.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

Андоновић Стефан, „Анализа Регулаторног тела за електронске медије у Републици Србији“, *Фондација Центар за јавно право*, Internet, http://www.fcjp.ba/analize/Stefan_Andonovic2-Analiza_Regulatornog_tela_za_elektronske_medije_u_Republici_Srbiji.pdf, 04/09/2020.

Станић Милош, „Тежња ка независности регулаторног тела за електронске медије: недостатак модела“, *Фондација Центар за јавно право*, Internet, http://www.fcjp.ba/analize/Milos_Stanic5_Teznja_ka_nezavisnosti_regulatornog_tela_za_elektronske_medije_nedostatak_modela.pdf, 05/09/2020.

Bert-Jaap Koops, *The trouble with European data protection law*, Internet, https://is.muni.cz/el/1422/podzim2018/SOC022/um/59943709/International_Data_Privacy_Law-2014-Koops-250-61.pdf, 04/09/2020.

Mantelero Alessandro, *Personal data for decisional purposes in the age of analytics: From an individual to a collective dimension of data protection*, Internet, https://staff.polito.it/alessandro.mantelero/Mantelero_Personal_data_for_decisional_purposes_CLSR_2016.pdf, 04/09/2020.

Purtova Nadezhda, *The law of everything. Broad concept of personal data and future of EU data protection law*, Internet, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17579961.2018.1452176?scroll=top&ne=&>, 04/09/2020.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

Закон о заштити личних података Летоније, *Службени гласник Летоније* бр. 132/2018, Internet, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/300099-personal-data-processing-law>, 05/09/2020.

Закон од 29. 11. 2017. о заштити личних података Словачке и измени и допуни одређених закона, *Службени гласник Словачке* бр. 18/2018, Internet, https://dataprotection.gov.sk/uouu/sites/default/files/2019_10_03_act_18_2018_on_personal_data_protection_and_amending_and_supplementing_certain_acts.pdf#overlay-context=sk/content/182018#overlay-context=sk/content/182018%22, 05/09/2020.

Закон о обради личних података Чешке, *Службени гласник Чешке* бр. 110/2019, Internet, https://www.uouu.cz/en/assets/File.ashx?id_org=200156&id_dokumenty=1837, 05/09/2020.

Закон о правној заштити личних података Литваније, *Службени гласник Литваније* бр. 63-1479, к. 0961010ISTA00I-1374, Internet, <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Republic%20of%20Lithuania%20Law%20on%20legal%20protection%20of%20personal%20data%202018%20Non-Official%20Translation.DOCX>, 05/09/2020, доступна само енглеска верзија Закона на званичном сајту Државног инспектората за заштиту података.

Miloš STANIĆ

THE PROCEDURE OF ELECTING MEMBERS OF AN
INDEPENDENT SUPERVISORY BODY FOR PERSONAL DATA
PROTECTION AS A GUARANTEE OF THEIR INDEPENDENCE
ON EXAMPLE OF FOUR EUROPEAN COUNTRIES

-Resume-

As a matter of fact, with the development of communication technologies, it has become clear that it is necessary to create an adequate legal framework in order to protect personal data. One of its indispensable elements is the creation of an independent supervisory body for the protection of personal data. By using comparative legal method, on the example of four European countries, of which all were members of the ex communist bloc and are now members of the European Union, author tried to find out certain legal solutions within these countries regarding the election of their members seeking to achieve their independence. The focus will be on the two groups of norms. The first are those that achieve functional independence, through candidacy and appointment procedures. The others are those that ensure that the best candidates are selected and that both independence and autonomy are achieved through expertise. The author also gives appropriate critical view concerning certain solutions.

Keywords: right to protection of personal data, supervisory body for personal data protection, election of its members, independence.

Рад је примљен 19. 11. 2020, а прихваћен на састанку Редакције 26. 04. 2021.